

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNÍT

Mgr. Erika Ambrušová

POZNAJ A CHRÁŇ II. ročník 2.časť

Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor UZ:	Mgr. Erika Ambrušová
Kontakt na autora UZ:	Základná škola, Hlavná 10, Lok 935 38 riaditelkasz@zslok.edu.sk
Názov:	Poznaj a chráň II. ročník 2. časť
Rok vytvorenia:	2014
Oponentský posudok vypracoval:	Mgr. Katarína Hrošovská
ISBN 978-80-565-0479-6	

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

ORIENTÁCIA V ČASE – ROČNÉ OBDOBIA

JAR	4
LETO	7
JESEŇ	9
ZIMA	11
BÁSNIČKY	16
PRÍRODNÉ JAVY	17
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	18

ORIENTÁCIA V ČASE

ROČNÉ OBDOBIE

JAR

Jar je tu

Zašepotal potôčik, vlnkou štekli trávu,
žblnkol slnku so očí, spieva pieseň jarnú.

Pod'ťe deti, pod'ťe von, včielka volá včielku
dnes má v úli šum a zhon, chystá slávnosť veľkú.

Lúka dáva včielkam dary, svieži mach a kvetov pár,
nesie ich na krídlach jari, ponad les a na chotár.

Slnko hreje, na nebi svieti, teplými rukami roztápa ľady.
Piesňou tak zavolá na lúku deti, svrček si husličky ladí.

Znaky jari:

- dni sa predlžujú a otepľuje sa.
- stromy začínajú pučať a vyrastajú prvé lístočky
- tráva začína rásť
- vtáky sa vracajú s teplých krajín
- množstvo zvieracích mláďat zvedavo objavuje svet.

Jarné mesiace:

MAREC

APRÍL

MÁJ

Jarné kvietky:

Len čo sa začne otepľovať, takmer pred očami vyrastajú zo zeme prví poslovia jari.
Poznáš niektoré z týchto kvietkov?

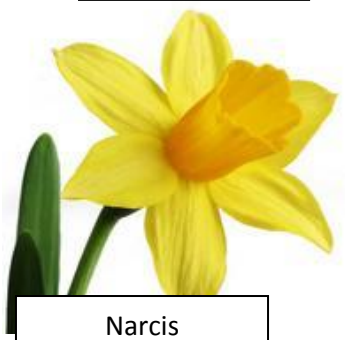
Snežienka

Šafrán

Tulipán

Narcis

Hyacint

Fialka

Jarné sviatky

VEĽKONOČNÉ SVIATKY - Veľkej noci predchádza 40-dňový pôst, trvajúci od Popolcovej stredy, ktorou sa v ľudovom zvykosloví končili veselé fašiangové zábavy.

Symboły Veľkej noci:

- symbolom Veľkej noci je zajac, baránok, korbáč, kraslice
- k najtradičnejším veľkonočným jedlám na Slovensku patria vajíčka.
- zdobenie kraslíc
- Veľkonočný pondelok - mládenci, ktorí chodia kúpať a šibať, dievčatá mávajú v každom dome pripravené pohostenie a ako odmenu dostávali rozličnými technikami zdobené kraslice.

DEŇ MATIEK - Druhá májová nedeľa už tradične patrí všetkým mamám. Deň matiek je špeciálny čas povedať našim mamám ako ich máme radi, čo pre nás znamenajú a vyjadriť im našu vďačnosť za všetko, čo pre nás urobili!

LETO

Prišlo leto

Vôňa leta v nose štekli, deti láka lúka.
Aby deti neutiekli, deťom kvety núka.

Po jari lúka je veselá, z klasov si vrkoče pletie,
sťaby to od kvetov vedela, že zlatá letí vo svete.

Príroda mocná je víla, šaty si zdobí kvetom.
Nebo modrou zafarbila, keď sa stretla s letom.

Rozvili sa sedmokrásy, hlávky k sebe klonia,
slávik spieva pieseň lásky, ktorou lúka vonia.

Znaky leta:

- leto je najteplejšie ročné obdobie.
- dni sú dlhé a noci krátke
- všetko rastie, kvety rozkvitajú a plodia semená, dozrievajú plody rôzneho ovocia.
- vtáky sprevádzajú mláďatá na ich vzletoch z hniezd.

LETNÉ MESIACE

Čo všetko môžeš zažiť v lete....

Žatva: zberu úrody, kedy sa žnú predovšetkým obilniny (pšenica, jačmeň, kukurica, žito, ovos atď.). Obilniny, ale aj ďalšie plodiny ako strukoviny (hrach, fazuľa, sója), olejniný (repka) či zemiaky, sa zbierajú žacími strojmi (kombajny). Po žatve sa spravidla konali dožinky ako oslava ich úspešného ukončenia. Schádzali sa tu všetci, kto sa žatvy zúčastnili.

Padanie hviezd: august je mesiac padajúcich hviezd. Od 9. do 14. augusta spozorujeme najviac padajúcich hviezd. Toto pravda nie sú ozajstné hviezdy, ale len menšie alebo väčšie kusy kameňa alebo železa, ktoré sa dostávajú z vesmíru do blízkosti Zeme.

Čítaj maľovaný text

Cez leto majú

prázdniny. Budú sa

a

športovať. Niektorí pôjdu na prázdniny k svojim

. V lete je rozkvitnutých

veľa kvetov, napríklad

s ktorých si dievčatá môžu uplieť

Chlapci môžu chodiť do

zbierať

Už prichádza jeseň

Už prichádza jeseň, hudie smutnú pieseň.

Po strniskách skáče a dievčatko plače.

„Neplač, dám ti jablčko, len sa usmej slabúčko!“

Jablčko už rozvoniava sladko, usmievaj sa dievčatko.

Už sa úsmev šíri ďalej, ponad lesy i ponad alej.

Už sa smejú spolu s nimi drienky, šípky, jarabiny.

Znaky jesene:

- dni sú kratšie, daždivejšie
- noci sa predlžujú a začína byť chladno
- stromom a kríkom opadáva lístie, vädne tráva
- v sadoch sa zbierajú ovocné plody a na poliach sa zbierajú zemiaky
- sťahovavé vtáky odlietajú do teplých krajín
- zvieratá sa pripravujú na zimu

JESENNE MESIACE

SEPTEMBER

Jesenné prechádzky sú
spoznávanie prírody. Stromy

OKTÓBER

NOVEMBER

vynikajúcou príležitosťou na
hýria nádhernými

farbami (žltá, hnedá, červená, oranžová) a z ich zrelých plodov ako sú gaštany, žalude, šišky ale aj orechové škrupinky či makovice si môžeme vytvoriť rôzne figúrky.

Gaštan

Žalud'

Šiška

Jesenné plody a ich zber

Po namáhavej práci v záhrade dozrievajú plody. Ľudia tieto plody zbierajú a rôznymi spôsobmi ich si ich uskladňujú na zimu.

Čo zbierame na jeseň: jablká, hrušky, hrozno, šípky, trnky, zemiaky, tekvicu, koreňovú zeleninu, orechy.

Ľudia tieto plody uskladňujú rôznymi spôsobmi, napríklad: zaváraním, sušením, mrazením, zazimovaním v pivnici.

ZIMA

Bude zima, bude mráz

Bude zima, bude mráz,
kam sa vtáčku kam schováš?
Schovám sa ja do javora
tam je moja komora.

Bude zima, bude mráz,
kam sa vtáčku kam schováš?
Schovám sa ja do chvojiny,
tam sú moje periny.

Znaky zimy:

- zima je najchladnejšie obdobie roka
- dni sú krátke, skoro sa stmieva
- rastliny prestávajú rásť
- stromy stoja bez listov
- len ihličnaté stromy zostávajú vždy zelené
- zvieratám narástla hustá srst', aby im bolo teplejšie
- veľa zvierat sa uložilo na zimný spánok

ZIMNÉ MESIACE

DECEMBER

JANUÁR

FEBRUÁR

Pomoc zimnej prírode

Už koncom jesene môžeš porozmýšľať o tom, ako sa v zime postaráš o mrznúce a hladujúce vtáčiky. Potrebujú tvoju pomoc. Všimni si, aké druhy vtáčikov žijú v blízkych lesoch, alebo aké prilietajú k vám do záhrady. Nájdeš medzi nimi sýkorky, drozdy, pinky, červienky. S kŕmením treba začať už koncom novembra a zásoby dopĺňať až do konca zimy. Vieš čo majú naši okrídlení priatelia najradšej? V prvom rade sú to slnečnicové semiačka, kukurica, tekvicovými semenkami, prosom, makom, kožkou z neúdennej slaniny. *Nikdy im nedávaj žiadne slané ani údené potraviny, lebo čo je vhodné pre ľudí, môže vtáčikom ublížiť!* Keď sa budeš o našich malých spevavých vtáčikov starať, pomôžeš im prečkať zimu a mnohým zachrániš život.

Červinka

Sýkorka

Pinka

Zimný spánok zvierat

Obdobie hlbokého spánku nemusí nastať len v zime, stáva sa to však najčastejšie. Počas tohto chladného obdobia je pre zvieratá zložitá nájsť si potravu, preto časť z nich hlad jednoducho prespí, aby sa úspešne dožili jari. Pre spánok si vyberajú najrôznejšie úkryty – hĺbku podzemnej nory a brlohy, využívajú prírodné jaskyne alebo sa trebárs ako ježkovia zahrabávajú hlboko do hromád popadaného jesenného lístia. Musia si vždy nájsť čo najbezpečnejšie miesto, počas zimného spánku sú bezmocné a nečakané prebudenie uprostred chladu by ich mohlo stať život.

Vianočné sviatky a Nový rok

Kde sa vzali Vianoce?

Kresťania zaviedli sviatok Adventus Domini – Príchod Pána, ktorý prvý raz slávili v roku 354.

Symoly Vianoc:

Vianočný stromček

Betlehem

Adventný veniec

Oblátky

Celodenný pôst

Štedrá večera

Koledy

Pranostiky na mesiac december

13. december:

Aké sú od Lucie do Vianoc dni, také budú aj mesiace.

Keď príde Lucia, nájde ju už zima.

Keď si Lucia na mena háby zablatí, v januári si ich prať bude.

Od Lucie do Vianoc každá noc má svoju moc.

Svätá Lucia je kráľovnou zimy.

21. december:

Na svätého Tomáše zima sa nám rozpáše.

Tomáš s oceľou (mráz) znamená, že bude v nastávajúcom roku zrno plné.

24. december:

Aký je čas na Adama a Evy, také budú nasledujúce dni.

Biele Vianoce, zelená Veľká noc.

Do Vianoc - hoj, od Vianoc - joj!

Do Vianoc dlhá nitka, krátky deň, po Vianociach krátka nitka, dlhší deň.

Jasné Vianoce, mnoho vína a ovoce.

Keď je hus na Vianoce na blate, na Jozefa bude na ľade.

Keď je na Štedrý deň večer mnoho hviezd, je mnoho zemiakov.

Keď je na Štedrý deň veľa hviezdíčiek, na budúci rok je veľa kureniec.

Keď je na Štedrý večer mlha, bude plané počasie.

Keď je vianočná noc tmavá (nesvieti mesiac), bude tma v záčine (miesto na odkladanie potravín, úrody)

Keď na Narodenie Krista pršať začne, za štyri týždne počasie bude mračné.

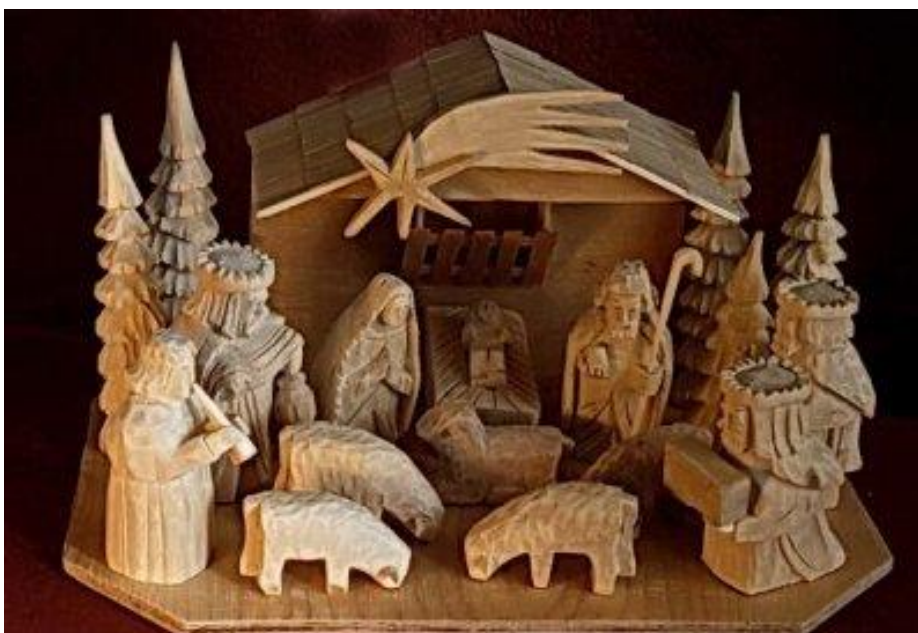
Koľko sa ukáže prvý sneh pred Vianocami, toľko bude trvať po Vianociach.

Lahodný a teplý čas na Vianoce je znamením, že zima bude dlho trvať.

Lepšie Vianoce treskúce nežli tekúce.

Na Vianoce - po gágorče (po hrdlo, dosýtosť), na Velikú noc - moc, na Ducha - do pol brucha, Na Trojicu - len za užicu (lyžicu).

Štedrý večer jasný každému je milý, dá vraj pánboh vína, požehná v obilí.

25.

december:

Na Vianoce blato, na Veľkú noc sneh.

26. december:

Ak sa vetry na svätého Štefana spolu chytia, veľiké priekopy a záveje narobia.

Keď duje vietor na Štefana, bude víno budúceho roku plané.

Keď svätý Štefan blato vyfúkal, bude pekná jar.

Na svätého Štefana nesmie už byť barina.

Pekná chvíľa na Štefana Kráľa sľubuje radostné obaračky.

27. december:

Sivý svätý Ján veští dobrý rok.

28. december:

O Mlád'atkách i deň sa omladzuje.

31. december:

Keď je na starý rok jasno, bude v maštaliach prázdno.

Uhádni, o ktorom mesiaci sa hovorí v básničkách.

1. Ovocné sady osameli. Pavučinky- babie letá
k lastovičkám prevraveli: „Ešte neodlietajte!“
Rozozneli sa školské zvony a otvorili sa brány školy.
Aký mesiac prišiel?

2. Jeho dni sú zo všetkých najkratšie, zato noci najdlhšie
Sneh leží na poliach aj lúčkach, mráz nás štípe na uškách a líčkach.
Veselo sa s ním však lúčime, a s radosťou nový rok vítame!

3. Rieka sa hnevá a zlostne zurčí, láme svoje ľadové väzenie úbočí.
Do svojho domčeka vrátil sa škorec – pán a vyhladnutý medveď zo spánku vstal.
Vysoko na nebi škovránok zaspieva.
Kto je ten kúzelník, čo radosť a silu do žíl nalieva?

4. Horúci, sparný, dusný deň. Aj sliepky si hľadajú tieň.
Kosiť sa obilie začalo a viac než húb je v lese hubárov.
Leto sa blíži k vrcholu a deti zabudli na školu.
Povedz, ktorý je to mesiac?

Prírodné javy

Prírodné javy sú také zmeny a deje v prírode, ku ktorým dochádza nezávisle od vôle človeka.

Dážď – to je voda, ktorá padá v podobe dažďových kvapiek. Kvapôčky vody v **oblakoch** príliš oťažujú a začínú padať na zem. Keď sú kvapky drobné – mrholí, keď sú veľké – je to lejak. Veľmi silnému lejaku hovoríme prietrž mračien.

Krúpy – to sú hrudky ľadu. Obvykle padajú pri silných búrkach v teplom ročnom období. Krúpy veľmi poškodzujú úrodu. Nie je výnimkou, že krúpy zabíjajú aj drobné vtáctvo.

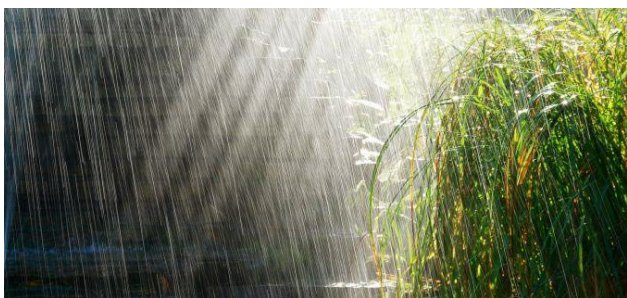
Sneženie – to sú zrážky, ktoré padajú na zem v zime v podobe snehu. Vo veľkej výške začne v mrakoch mrznúť para a kvapky vody a menia sa na maličké ľadové kryštáliky. Z týchto kryštálikov vznikajú snehové vločky. V mrazivých dňoch sneh pod nohami vŕzga. To sa lámu snehové vločky.

Keď pri snežení vane silný vietor, hovoríme že začína **metelica, fujavica**. Vietor preháňa snehové vločky a krúži medzi nimi.

Keď sa vzduch nad slnkom prehriatou zemou dostatočne prehreje, začína stúpať smerom nahor, zatiaľ čo horný chladný vzduch klesá nadol. Tomuto pohybu vzduchu hovoríme **vietor**.

Búrka – prichádza vtedy, keď na oblohe vznikajú blesky, po ktorých nasleduje dunenie hromu. Blesk je obrovský elektrický výboj medzi mrakmi navzájom, alebo medzi mrakmi a zemským povrchom. Tento výboj sprevádza obvykle zvuk hromu. Búrky spravidla vznikajú v lete, keď je horúco

Dúha - sa objavuje na oblohe keď prší a zároveň svieti slnko. Je viditeľná, keď slnečné lúče prechádzajú dažďovými kvapkami.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. Bareková, V. 1997. *Veľká kniha malého školáka o prírode*. Bratislava: Matys, 2003. 129 s. ISBN 80-89147-10-0
2. . Csörgö, A. 1995. *Veľká kniha malého školáka*. Bratislava: Matys, 1997. 173 s. ISBN: 80-88989-35-3
3. Javorská, R. 2007. *Encyklopédia predškoláka*. Bratislava: Svojtka a Co., s.r.o., 2007. 288 s. ISBN 978-80-8107-767-8
4. Maier, O. 2003. *Čas a hodiny*. Bratislava: Slovak edition, 2011. 16 s. ISBN: 978-80-89307-88-3
5. <http://www.infovekacik.sk/>
6. <http://openclipart.org/>
7. <http://classroomclipart.com/>